

ІВАН ГАВРИЛОВИЧ СКРИПАЛЬ

(до 80-річчя від дня народження)

11 березня 2019 року виповнюється 80 років члену-кореспонденту Національної Академії Наук України, доктору біологічних наук, професору Івану Гавриловичу Скрипалю.

Родинні корені І.Г. Скрипаля простягаються з Слобожанщини, де протягом століть мешкали його предки, і де 1939 року народився він сам у селі Скрипалі Роменського району Сумської області.

До вступу в Українську сільськогосподарську академію Іван Гаврилович розпочав свій трудовий шлях у рідному колгоспі, а потім - на Шебелинському нафтородовищі Харківської області. Після закінчення навчання І.Г. Скрипаль у 1965 р. вступив до аспірантури Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К.Заболотного АН УРСР. Після закінчення в 1968р. аспірантури і захисту кандидатської дисертації Івана Гавриловича було призначено вченим секретарем Інституту.

У 1984 р. І.Г. Скрипалем було захищено докторську дисертацію, того ж року його призначають заступником директора Інституту з наукової роботи. В результаті плідної праці і педагогічної діяльності у 1992р. його було обрано членом-кореспондентом Національної академії наук України, а в 1996р. він отримав наукове звання професора. Іван Гаврилович – Заслужений діяч науки і техніки України. Він найкращим чином відповідає цьому почесному званню.

Іван Гаврилович Скрипаль – видатний вчений, який зробив значний внесок у розвиток загальної та молекулярної біології мікоплазм. Іван Гаврилович є визначною постаттю української мікробіологічної науки, засновником нового її напрямку – фітоплазмології. Він створив цілу вітчизняну школу мікоплазмологів. Саме завдяки його таланту організатора в Інсти-

туті мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАНУ був створений єдиний в Україні дослідницький підрозділ, що спеціалізувався на вивченні молікутів (мікоплазм).

Дослідження талановитого вченого сягнули молекулярно-біологічного рівня, а новітні методи, застосовані при вивченні тонких механізмів життєдіяльності мікоплазм, дозволили отримати вражаючі результати. Завдяки цьому роботи І.Г. Скрипалю і його співробітників були визнані і оцінені міжнародною науковою спільнотою, що додало престижу всій українській мікробіологічній науці. Слід відзначити, що у 8-му виданні визначника мікроорганізмів Бергі (1984) було наведено новий систематичний таксон – родину *Spiroplasmataceae*, запропонований І.Г. Скрипалем.

До загальноновизнаних та пріоритетних праць І.Г. Скрипалю належать дослідження фундаментальних основ патогенності молікутів, теоретичне і практичне підтвердження причин поліфітопатогенності одних мікоплазм і високої спеціалізації інших.

Особливою рисою досліджень, які впроваджував Іван Гаврилович, завжди було поєднання як традиційних, так і зовсім нових, оригінальних підходів до вивчення біології молікутів. Проривом у вивченні фітопатогенних молікутів талановитим вченим було встановлення патогенних властивостей фітоплазми – збудника блідо-зеленої карликовості зернових. На цьому підґрунті Іваном Гавриловичем було сформульовано основні теоретичні засади фітопатогенезу, зумовленого мікоплазмами. Разом із співробітниками, що представляють його наукову школу, І.Г. Скрипалем вивчена молекулярна природа рецепторів мікоплазм, які визначають їх органотропність та адгезію на тканинах уражуваних ними органів; встановлена вуглеводна специфічність цих рецепторів у патогенних штамів, а також вивчено дію синтетичних вуглеводнів з відповідною структурою з метою ефективного блокування адгезивних властивостей патогенних видів мікоплазм. Це було новітнім підходом до боротьби з мікоплазмозом інфекціями, що стало, зокрема, підставою для розробки Іваном Гавриловичем теорії про фундаментальні основи патогенності «жовтяниць» рослин. Результати цих досліджень дістали високу оцінку, а І.Г. Скрипаль разом з співавторами був нагороджений Премією ім. Д.К. Заболотного НАН України.

І.Г. Скрипаль завжди стояв на передових засадах сучасної науки. Одночасно з вивченням фундаментальних особливостей молікутів І.Г. Скрипалем значна увага приділялася дослідженню впливу речовин різної природи з метою контролювання життєдіяльності мікоплазм. Слід відзначити, що деякі з таких речовин досліджувалися вперше, проте найбільш цікаві результати були одержані при вивченні дії на молікути таких речовин, як б-азацитидин, вуглеводні сполуки і синтетичні олігонуклеотиди. Принципово новим був запропонований підхід – створення і застосування синтетичних олігонуклеотидів як суперспецифічних антимікробних засобів генноспрямованої дії. Як мішені впливу на шкідливі організми вперше було запропоновано використовувати унікальні нуклеїнові послідовності – так звані сигнатурні ділянки їх рибосомальних РНК. Вони властиві тільки окремим родинам, родам та видам мікроорганізмів. Їх наявність встановлена у більшості збудників хвороб людини і тварин. На цей винахід

І.Г. Скрипалем із співавторами було отримано Міжнародний патент, а у 2001 р. він став Лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки.

До наукового доробку І.Г. Скрипаля належить понад 360 наукових праць, серед яких є монографії з актуальних питань молекулярної біології мікоплазм, їх цитології і систематики. Роботи І.Г. Скрипаля загальноновизнані, широко цитовані у вітчизняних і зарубіжних монографіях та журналах, мають практичне використання в охороні здоров'я, ветеринарії і захисті рослин. Іван Гаврилович Скрипаль виховав цілу школу спеціалістів у галузі мікоплазмології, які працюють й поза межами України.

І.Г. Скрипаль відзначається значним організаційним талантом, протягом тривалого часу він незмінно працював заступником головного редактора «Мікробіологічного журналу», за який дуже вболівав, був заступником голови Спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій при Інституті мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України, а також членом президії Товариства мікробіологів України.

Крім наукових інтересів, Іван Гаврилович відзначається великою любов'ю до рідної землі, він є справжнім патріотом своєї малої Батьківщини, поважним членом земляцтва Сумщини. Перу Івана Гавриловича належить ряд біографічних нарисів про відомих вчених минулого, які внесли безцінний скарб знань у сучасну науку.

Щиро вітаємо яскравого вченого, непересічну особистість – Івана Гавриловича Скрипаля із Ювілеєм! Зичимо творчого довголіття, теплої родинної щастя і міцного здоров'я на довгі роки.

*Колектив Інституту мікробіології і вірусології
ім. Д.К. Заболотного НАН України*

*Товариство мікробіологів України
ім. С.М. Виноградського*

*Відділ фітопатогенних бактерій Інституту
мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного
НАН України*

Редколегія і редакція «Мікробіологічного журналу»